

دیباچه

با توجه به تحولات اقتصاد کلان طی چند دهه گذشته و لزوم طرح دیدگاه اقتصاددانان مسلمان در خصوص این موضوع، جای خالی یک کتاب در سطح تحصیلات تکمیلی برای تدریس اقتصاد کلان در رشته اقتصاد اسلامی احساس می‌شود. بدین منظور کتاب حاضر برای دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری رشته‌ها و گرایش‌های مرتبط با حوزه اقتصاد اسلامی نوشته شده است. علاوه بر این، تلاش شده است که کتاب به گونه‌ای تنظیم شود که برای پژوهشگران علاقه‌مند به موضوعات اقتصاد اسلامی و همچنین دانشجویان اقتصاد متعارف نیز مفید باشد.

دیدگاه نویسنده این است که فهم رویکردهای اسلامی به اقتصاد کلان بدون شناخت اقتصاد متعارف ممکن نیست؛ زیرا روش حاکم در میان اقتصاددانان مسلمان، اسلامی‌سازی نظریه‌های اقتصاد مرسوم است. علاوه بر این، تحولات اقتصاد کلان در دو دهه اخیر در کتاب‌هایی که اقتصاددانان مسلمان نوشته‌اند، تا حدی مغفول واقع شده است. بنابراین، در کتاب حاضر تلاش شده است که در حد امکان به این نکته نیز توجه و دیدگاه‌های اقتصاددانان مسلمان در کنار نظریه‌ها و الگوهای متعارف در اقتصاد کلان جدید ارائه شود.

از آنجا که کتاب برای تدریس در دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری تنظیم شده است، برای تهیه آن از دستاوردها و آثار اقتصاددانان و پژوهشگران برجسته در حوزه‌های اقتصاد متعارف و اسلامی استفاده شده است. علاوه بر این، با توجه به اهداف کتاب و به منظور رعایت اصول اقتصاد اسلامی، در مواردی لازم بوده است که فروض و روابط موجود در الگوهای اقتصاد متعارف بازننگری و پس از ارائه چارچوب مناسب برای یک اقتصاد بدون بهره، مدل‌ها دوباره حل و نتایج تحلیل شوند. به عبارت دیگر، سعی شده است که علاوه بر طرح نظرات اقتصاددانان مسلمان، با تلفیق مباحث جدید اقتصاد متعارف با دیدگاه‌های مطرح در اقتصاد اسلامی و پس از انجام تعديلات و تغييراتی در آنها، زمینه طراحی الگوهای کامل‌تر

برای پی‌ریزی یک اقتصاد بدون بهره فراهم شود. در این کتاب بنا به ضرورت در مواردی به تنگناها و مشکلات در راه دستیابی به این هدف و همچنین تحولات احتمالی آینده در اقتصاد اسلامی نیز پرداخته شده است. بر این اساس نویسنده کوشیده است که این اثر نیز مانند بسیاری از کتاب‌های درسی مقطع تحصیلات تکمیلی، از صبغه پژوهشی برخوردار باشد.

همان‌طور که در اقتصاد مرسوم انواع مکاتب اقتصادی وجود دارد، اقتصاد اسلامی نیز دارای نحله‌ها و دیدگاه‌های مختلف است. بنابراین طبیعی است که الگوهای مطرح شده در این کتاب لزوماً مورد اتفاق همه اقتصاددانان مسلمان نباشد. هدف نویسنده در این کتاب ارائه نظریه‌ها و الگوهایی است که با توجه به تحولات اقتصاد مرسوم، از آن‌ها برای تحلیل و پیش‌بینی رفتارهای متغیرها در چارچوب مکتب اقتصادی اسلام استفاده شود. آشنایی نسبی دانشجویان با سیاست‌های مناسب در جهت دستیابی به اهداف کلان اقتصادی در چارچوب ضوابط و احکام اسلامی و افزایش توانایی‌های آن‌ها در این زمینه، هدف دیگر کتاب است.

به طور خاص، هدف اصلی از نگارش این کتاب طرح مسائل اقتصاد کلان جدید با توجه به نگاه اقتصاددانان مسلمان به مباحث عمده نظیر عرضه و تقاضای کل، الگوهای تعادل عمومی ایستا و پویا، مبانی رفتاری شامل نظریه‌های مصرف، سرمایه‌گذاری، عرضه و تقاضای پول، و در نهایت، بازارهای مالی و نظریه تعیین قیمت دارایی است. سعی شده است که بخشی از مطالب ارائه شده در کتاب به الگوهای پویای تصادفی اختصاص یابد. این متن درسی می‌تواند در آمدمی بر اقتصاد کلان نوین با نگرش اسلامی قلمداد شود.

افزون بر این‌ها تلاش شده است که ضمن حفظ کلیت و انسجام مطالب، سرفصل‌های کتاب به گونه‌ای تنظیم شود که امکان جابه‌جایی برخی فصول تا حدی وجود داشته باشد. بنابراین به تشخیص استادان محترم می‌توان متناسب با سطح درس برای دوره کارشناسی ارشد و یا دکتری، برخی موضوع‌ها و یا فصل‌ها را حذف یا جابه‌جا کرد. به عبارت دیگر تا حد امکان انعطاف لازم در داخل یک فصل و بین فصل‌ها وجود دارد. درج علامت ستاره (*) در مقابل برخی عناوین از بالاتر بودن سطح مطالب حکایت می‌کند. این مباحث (ستاره‌دار) می‌تواند برای دانشجویان دکتری و یا سایر افراد علاقه‌مند استفاده شود. البته می‌توان بدون اینکه خللی به سایر مطالب وارد شود از آن‌ها صرف نظر کرد. امید است که کتاب پیش رو گامی هرچند کوچک در مسیر بسط و تعمیق اقتصاد کلان جدید با نگاه اسلامی به شمار آید.

در پایان از داور محترم، جناب آقای دکتر سید حسین میر معزی، بابت ارائه نظرات ارزشمند، مدیر گروه تخصصی اقتصاد اسلامی، جناب آقای دکتر محمدرضا یوسفی، مدیر

دفتر قم و رئیس پژوهشکده تحقیق و توسعه سازمان «سمت»، جناب آقای دکتر حمیدرضا خادمی، و کارشناس پژوهشی دفتر قم، جناب آقای سلمان احمدوند، که نویسنده را در به انجام رساندن این اثر یاری کرده‌اند قدردانی می‌نمایم.

این نوشته بدون یاد کردن از مدیر فقید و دانشمند گروه تخصصی اقتصاد اسلامی، روانشاد دکتر محمدنقی نظرپور و امتنان از پیگیری‌ها و تلاش‌های مخلصانه ایشان در فرایند نگارش این کتاب، ناتمام خواهد ماند. الحمدلله رب العالمین

کریم اسلاموئیان

استاد اقتصاد دانشگاه شیراز